

КУКОВСЬКА Вікторія Ігорівна,

аспірант кафедри англійської мови Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича;
вул. Коцюбинського, 2; Чернівці, 58012, Україна;
e-mail: vita354@rambler.ru; тел.: +38 099 0025733

АНГЛОМОВНА ЗАХИСНА ПРОМОВА АДВОКАТА КРІЗЬ ПРИЗМУ ТЕОРІЇ МОВЛЕННЕВИХ АКТІВ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню прагматичних особливостей захисної промови адвоката та їх ролі у здійсненні успішного мовленнєвого впливу на суд присяжних. Формально композиція адвокатського виступу висвітлює послідовність процесуального доказу, а фактично відбувається програмування суду присяжних на прийняття позитивного для судового оратора рішення. За допомогою комунікативно-прагматичного методу виокремлено ряд висловлювань за їх прагматичним спрямуванням, а саме інформативи (експлікативи, аргументативи, афірмативи), реквестиви, директиви та запит, а також досліджено їх функціонування у різних частинах захисної промови. Шляхом звернення захисника в тій чи іншій мірі до відповідного типу речення протягом всієї його промови імпліцитно прослідковується заклик до виправдання підсудного. У результаті дослідження встановлено, що найчастіше адвокат у всіх трьох частинах виступу використовує афірмативні висловлювання, які разом з експлікативами у вступі та основній частині підтверджують тезу аргументативних висловлювань у заключній частині про невинуватість підзахисного. При цьому вживання реквестивів, запитів та директивів слугує налагодженню та підтримці контакту із судовою аудиторією, що забезпечує ефективність здійснення на присяжних мовленнєвого впливу.

Ключові слова: захисна промова адвоката, мовленнєвий акт, експлікативи, афірмативи, аргументативи, реквестиви, запит.

Постановка проблеми. Поширення антропоцентричних напрямків у сучасній лінгвістиці вплинуло на зміну фокусу наукових досліджень, і на основі цього на даному етапі розвитку мовознавства відбувається розгляд мови як продукту людської свідомості та як невід'ємної складової взаємодії людини із навколишнім світом. Сприйняття людини як основного творця мови дозволяє вивчити різноманітні аспекти комунікативних явищ на рівні їх прагматичних особливостей, що, у свою чергу, дозволяє «зрозуміти смислооформлене функціонування мови, тобто прослідкувати динамічне конструювання значення в процесі мовленнєвого використання» [15, с. 16].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми дослідження мовленнєвих актів у лінгвістиці присвячена достатня кількість праць (Дж. Остін, Дж. Серль, Д. Вундерліх, Г. Грайс, Г. Хінделанг, С. Штаффелдт, К. Бах, У. Шмітц, Н. Арутюнова, Т. Балмер, В. Богданов, Ю. Апресян, Г. Почепцов та ін.). Крім того, у процесі розвитку теорії мовленнєвих актів значна увага мовознавців приділяється вивченню тих чи інших типів мовленнєвих актів: питальних (О. Почепцов, Т. Андреєва), оцінних (Л. Аніпкіна, Т. Булигіна), диспозиційних (Т. Шуголь), складних (В. Карабан), непрямих (В. Сокеланд, Г. Почепцов); імпліцитного вираження компонентів мовленнєвого акту (Л. Безугла, В. Дементьєв, О. Сищиков, Е. Ролф та ін.). Однак, незважаючи на велику кількість робіт, присвячених висвітленню характеристик різноманітних типів мовленнєвих актів, їхня роль у здійсненні ефективного мовленнєвого впливу на суд присяжних під час адвокатського виступу досі залишається не дослідженою. Цими причинами, а також загальною гносеологічною необхідністю дослідження вербальної реалізації мовленнєвої сугестії під час людської комунікації зумовлена актуальність і перспективність даної праці.

Постановка завдання. Мета роботи полягає у вивченні прагматичних особливостей частин англомовної захисної промови адвоката, що впливають на ефективність вербальної сугестії захисника на суд присяжних.

Об'єктом дослідження виступають тексти сучасних англомовних захисних промов адвоката. Предметом даної роботи є характеристика мовленнєвих актів англомовних захисних промов адвокатів і їх роль у здійсненні успішного мовленнєвого впливу на суд присяжних.

Поставлена мета мотивує наступні завдання дослідження: конкретизація поняття «адвокатська захисна промова»; визначення поняття «мовленнєвий акт»; визначення оптимального методу для виокремлення типів мовленнєвих актів, притаманних досліджуванним промова адвокату; дослідження особливостей функціонування мовленнєвих актів у захисних промовах для здійснення ефективної мовленнєвої сугестії.

Матеріалом дослідження слугують десять успішних англомовних захисних промов адвокатів ХХ–ХХІ ст. (загалом 8500 мовленнєвих зразків).

Виклад основного матеріалу. У лінгвістиці під захисною промовою розуміють «ділову публічну промову, судову за типом і дорадчу (відносно суду) за характером» [5, с. 262]. При

цьому, як зазначає С. Начерна, даний тип судової промови характеризується обмеженою сферою застосування, оцінювально-правовою природою, ознаками полемічності, обмеженістю її предмета, певними умовами для її адресата [5, с. 262].

У свою чергу, ми розглядаємо захисну промову як монологічну форму комунікації, що має на меті виправдання підзахисного та характеризується компететивністю, ясністю викладу інформації і мовленнєвою персуазивністю.

За допомогою комунікативно-прагматичного методу виокремлено різні типи мовленнєвих актів, притаманних кожній із частин захисної промови. Застосування даного методу мотивується тим, що він найкраще допомагає вивчити людську складову комунікації, оскільки предметом його аналізу є «антропологічна сутність мовних структур, їх амбівалентні відносини до інших елементів висловлювання і до учасників комунікативно-знакової ситуації в рамках відповідного її мовленнєвого акту» [1, с. 220].

Щодо визначення поняття «мовленнєвий акт» мовознавці розуміють його по-різному. Водночас, у нашій роботі ми погоджуємося із О. Селівановою та трактуємо даний термін як «одницю мовленнєвого спілкування; ситуативно й інтенційно обумовлене мовленнєве висловлювання мовця, орієнтоване на адресата та його результативну реакцію» [7, с. 55].

Незважаючи на різнорідність мовленнєвих актів, усім їм притаманні три основні риси, а саме: 1) інтенційність, тобто головна мета мовця, яка реалізується у висловлюванні певної мовленнєвої дії та за допомогою якої він може отримати очікуваний результат; 2) цілеспрямованість, тобто цілеспрямований вибір мовних засобів, які найкраще передають зміст повідомлення та відображають наміри адресанта; 3) конвенційність, тобто наявність між комунікантами спільних базових знань і відносно однакового рівня мовленнєвої компетенції під час спілкування.

На думку Дж. Остіна, мовленнєвому акту притаманна певна структура, яка складається з трьох груп дій, а точніше: 1) локутивного акта, або локуції, тобто «акту проголошення деякого висловлювання, його фонетична та графічна оболонка» [6, с. 30]; 2) ілокутивного акту, чи ілокуції, яке полягає у наданні повідомленню певної ілокутивної сили, передаючи при цьому справжні наміри адресанта; 3) перлокутивного акту, або перлокуції, тобто досягнення бажаного результату через розпізнання ілокутивної сили повідомлення завдяки цілеспрямованому впливу на комунікативного партнера. Дослідник поділив також усі комунікативні акти за характером їх ілокуції та виокремив п'ять класів мовленнєвих актів: вердиктиви (відображають прийняття рішення мовцем або надання ним певної оцінки), екзерситиви (передають правові й авторитетні можливості мовця), комісиви (комунікативні дії обіцянки та різного роду зобов'язань), бехабітиви (відображають поведінку мовця у суспільстві та його ввічливе / неввічливе ставлення до комунікативного партнера), експозитиви (характеризують участь комуніканта в процесі спілкування).

Більш удосконалену класифікацію мовленнєвих актів запропонував американський логік Дж. Серль, який відносив усі мовленнєві акти до ілокутивних та не виділяв їх перлокутивної частини, вважаючи її позамовним фактором. На думку дослідника, комунікативний акт складається із пропозиції (референції, що називає особу або предмет, та предикації, що вказує на риси референта) та ілокуції, а основними його функціями вважав ілокутивні сили, які вербально чи невербально представлені в ньому.

Як зазначає Дж. Серль, «здійснення ілокутивного акту належить до тих форм поведінки, які регулюються правилами ... Я постараюся показати, що такі дії, як постановка питань або висловлення тверджень, регулюються правилами так само, як підкоряються правилам, наприклад, базовий удар у бейсболі або хід конем у шахах» [8, с. 151–152]. Отже, дослідник буде свою класифікацію на основі особливостей ілокутивної цілі мовленнєвого акту та поділяє акти на п'ять груп: 1) *репрезентативи* (*асертиви*) відображають реальний стан справ у суспільстві та відповідальність мовця за його істинність; 2) *директиви* передають намагання мовця схилити комунікативного партнера до виконання / невиконання певної дії; 3) *комісиви* виражають обов'язок мовця виконати певну дію в майбутньому; 4) *експресиви* маніфестують емоційно-психологічний стан адресанта; 5) *декларативи* показують зміну соціального стану суб'єкта як повноправної особи.

Переломляючи основні принципи прагматичного підходу до завдань даної роботи, нами розроблено класифікацію висловлювань за їх прагматичним спрямуванням. Запропонована класифікація більшим чином ґрунтується на «перспективній класифікації» А. Тсуї [9, с. 24]. Таким чином, у роботі виокремлено такі прагматичні типи висловлювань: **інформатив** (informative), **реквестив** (requestive), **директив** (directive) і **запит** (elicitation). За нашими спостереженнями, інші типи мовленнєвих актів, визначені А. Тсуї (промісиви та менасиви), в адвокатських промовах не засвідчено.

Інформативи трактуємо, разом з І. Морозовою, як «клас висловлювань, що містять інформацію про факти, особисті переживання, переконання, судження оцінного характеру, почуття та думки» [4, с. 139–140]. Такі висловлювання охоплюють класи **експлікативів** (explicative), **аргументативів** (argumentative) і **афірмативів** (affirmative).

Експлікативи надають пояснення якомусь факту, звернення до передумов вчинків людей, історію їх життя й інше. Наприклад: *And up until 1992 or 1993, Tommy Cryer was filing federal income tax returns* [13]. Під висловлюваннями типу *аргументатив* розглядаємо такі, де надаються докази або наводиться низка умовиводів на підтвердження або спростування попереднього чи наступного інформативу. Напр.: *Even to today they are still pushing it back because it doesn't make any sense* [10]. *Афірмативи* являють собою короткі висловлювання, що містять вербальні твердження, які, будучи багаторазово повторюваними, закріплюють певні враження або установки у підсвідомості людини (термін запозичений із професійної психології нейролінгвістичного програмування) [2, с. 73; 3]. Напр.: *She did it accidentally and Bryce's death is in every way a tragedy, but not tragic event is a crime. It's been agreed that it was an accident* [12].

У *реквестивному* висловлюванні дія, виражена дієсловом-присудком, «не є обов'язковою для виконання адресатом. Тут адресат і адресант або рівноправні, або адресант за своїм соціальним статусом є нижче адресата» [4, с. 139–140], тому адресант не може вжити директив. Напр.: *But may I suggest to you what it takes, what is perhaps the most important affair in a party's life. Let me give you an example* [14].

Директив має на меті змусити слухача виконати певну дію. Напр.: *But have him answer these questions* [11].

Під *запитом* розуміємо висловлювання, прагматично скеровані на отримання інформації або, як це найчастіше спостерігається в захисних промовах, внутрішню рефлексію слухачів, тобто звернення до їх внутрішнього «Я». Напр.: *So what would you expect his brothers, all doctors, to do?* [16].

У результаті розгляду сучасних успішних англомовних захисних промов виокремлені типи прагматичних висловлювань розподілилися наступним чином.

Таблиця 1

Прагматичні типи висловлювань в англомовній захисній промові

Композиційні складові адвокатської промови	Типи висловлювань	Частотність вживання (%)
Вступна частина	Афірматив	68 %
	Експлікатив	11 %
	Аргументатив	7 %
	Запит	6 %
	Реквестив	7 %
	Директив	1 %
Усього		100 %
Основна частина	Афірматив	58 %
	Експлікатив	15 %
	Аргументатив	13 %
	Запит	10 %
	Реквестив	2 %
	Директив	2 %
Усього		100 %
Заклучна частина	Афірматив	64 %
	Експлікатив	2 %
	Аргументатив	13 %
	Запит	11 %
	Реквестив	5 %
	Директив	5 %
Усього		100 %

Для вступу характерне значне вживання афірмативних речень (68 % від загальної кількості речень), що зумовлено підготовкою адвокатом підґрунтя для ефективного застосування мовленнєвого впливу. У свою чергу, вживання експлікативів (в 11 % випадків) і аргументативів (у 7 % випадків) забезпечує платформу для визнання підзахисного невинуватим. Слід зазначити, що захисник використовує реквестиви та речення-запит майже в однаковій кількості (7 % і 6 % відповідно) для успішного налагодження контакту із судом присяжних. Найменше у вступі адвокат вживає директиви (зафіксовано тільки в 1 % випадків).

Для основної частини, як і для вступу, властиве значне використання афірмативних речень. Проте, на відміну від попередньої частини, їх кількість зменшується на 10 %: адвокат звертається до даного типу речень у 58 % випадків і за допомогою них надає власні тези та закріплює ефект від їх впливу на підсвідомість присяжних. Експлікативи й аргументативи в цій частині застосовуються у 15 % і 13 % висловлювань відповідно та забезпечують успішність

здійснення мовленнєвого впливу шляхом надання беззаперечних фактів і доказів і їх відповідного аргументування. Висловлювання-запит порівняно зі вступом зустрічається частіше — у 10 % випадків і слугує для підтримки вже налагодженого контакту із присяжними. Найменш вживаними в основній частині є реквестиви та директиви (по 2 % кожний). Така низька питома вага цих типів речення пояснюється намаганням адвоката зберегти налагоджений контакт і сконцентрувати увагу присяжних на доказовій складовій справи.

У висновках адвокат найчастіше звертається до афірмативних речень (64 %) з метою закріплення установки про невинність підзахисного у підсвідомості присяжних. Аргументативні висловлювання, як і в основній частині, вживаються у 13 % випадків обґрунтування невинуватості свого клієнта. Речення-запити (11 %) використовуються для закріплення встановленого контакту й імпліцитного підведення присяжних до винесення вердикту щодо невинуватості підсудного. За допомогою реквестивів і директивів (по 5 % кожний) адвокат дає настанови присяжним для прийняття правильного рішення по судовій справі, що розглядається.

Висновки. Отже, композиція промови висвітлює послідовність процесуального доказу та віддзеркалює найбільш загальні принципи побудови персуазивного впливу. Проте, якщо формально захисна промова спрямована на виявлення фактичних обставин справи, то реально йдеться про програмування суду присяжних на прийняття вигідного для мовця рішення. Заклик до виправдання підсудного імпліцитно прослідковується протягом усього виступу адвоката в суді, а завдяки вдалому співвідношенню різних типів прагматичних висловлювань у кожній із частин забезпечується ефективний мовленнєвий вплив на аудиторію присяжних. На фоні значної кількості афірмативних речень теза аргументативних висловлювань про невинуватість підзахисного у заключній частині підтверджується експлікативами у вступі й основній частині, а вживання реквестивів, запитів і директивів слугує налагодженню та підтримці контакту із аудиторією. **Перспективою** подальших досліджень ми вважаємо компаративне дослідження комунікативних, синтаксичних і прагматичних висловлювань у різних композиційних частинах захисної промови та їхньої ролі у здійсненні мовленнєвої сугестії на суд присяжних.

Література

1. Алефиренко Н. Ф. «Живое» слово : Проблемы функциональной лексикологии : монография / Алефиренко Н. Ф. — М. : Флинта ; Наука, 2009. — 344 с.
2. Гаврилов Д. А. Нейролингвистическое программирование (НЛП) для всех / Д. А. Гаврилов, Н. А. Добрина. — М. : Вече, 2009. — 368 с. : ил. — (Домашний психолог).
3. Любимов А. НЛП : мастерство коммуникации : науч. изд. — 2-е изд., перераб. / А. Любимов. — СПб. : Питер, 2003. — 224 с. : ил.
4. Морозова И. Б. Парадигматичний аналіз структури і семантики елементарних комунікативних одиниць у світлі гештальт-теорії : монографія / І. Б. Морозова. — Одеса : Друкарський дім, 2009. — 384 с.
5. Начёрная С. В. Судебная защитительная речь — аргументированная речь в аспекте юридической риторики / С. В. Начёрная // Вестник Челябинского гос. педагогического университета. — 2009. — № 12. — С. 255–264.
6. Остин Дж. Слово как действие / Дж. Остин // Новое в зарубежной лингвистике. — М. : Прогресс, 1986. — Вып. 17 : Теория речевых актов. — С. 22–103.
7. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации : монографическое учебное пособие / Е. А. Селиванова. — К. : ЦУЛ, «Фитосоцицентр», 2002. — 336 с.
8. Серль Дж. Р. Что такое речевой акт? / Дж. Р. Серль // Новое в зарубежной лингвистике. — М. : Прогресс, 1986. — Вып. 17 : Теория речевых актов. — С. 151–170.
9. Tsui A. B. M. English Conversations / A. B. M. Tsui. — Oxford : OUP, 1995. — 295 p.
10. Closing argument of Johnnie Cochran (excerpts) [Electronic resource]. — URL : <http://law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/Simpson/cochranclose.html>.
11. Lloyd Long Court Case Transcript (part 7) [Electronic resource]. — URL : <http://home.hiwaay.net/~becraft/LloydLong7.htm>.
12. Sample Closing Arguments Transcripts [Electronic resource]. — URL : http://defensewiki.ibj.org/index.php/Sample_Closing_Arguments_Transcripts.
13. Tom Cryer Trial — Volume 4 — Truth Attack [Electronic resource]. — URL : http://www.truth-attack.com/jml/images/stories/PDF/Cryer_trial_Volume_IV.pdf.
14. United States of America vs. Vernice Kuglin [Electronic resource]. — URL : http://www.constitution.org/tax/us-ic/kuglin/kuglin_transcript_030807_vol_4.txt.
15. Vanderveken D. A general success and truth conditional formal semantics / D. Vanderveken. — Montréal : Université du Québec à Montréal, 1986. — 288 p.
16. Verschueren J. The Pragmatic Perspective / J. Verschueren // Handbook of Pragmatics : Manual. — Amsterdam; Philadelphia : J. Benjamins, 1994. — P. 1–20.
17. 1966 Trial Transcripts — Sam Sheppard Case [Electronic resource]. — URL : http://engagedscholarship.csuohio.edu/sheppard_transcripts_1966/5/.

References

1. *Alefirenko N. F.* «Zhivoe» slovo : Problemy funkcional'noj leksikologii : monografija / Alefirenko N. F. — M. : Flinta : Nauka, 2009. — 344 c.
2. *Gavrilov D. A.* Nejrolingvisticheskoe programmirovaniye (NLP) dlja vsekh / D. A. Gavrilov, N. A. Dobrina. — M. : Veche, 2009. — 368 s. : il. — (Domashnij psikholog).
3. *Liubimov A.* NLP : masterstvo kommunikacii : nauch. izd. — 2-e izd., pererab. / A. Liubimov. — SPb. : Piter, 2003. — 224 s. : il.
4. *Morozova I. B.* Paradygmatychnyj analiz struktury i semantky elementarnyh komunikatyvnyh odinic' u svitli geshthal't-teoriji : monografija / I. B. Morozova. — Odesa : Drukars'kyj dim, 2009. — 384 s.
5. *Nachionnaja S. V.* Sudebnaja zashhitel'naja rech' — argumentirovannaja rech' v aspekte juridicheskoj ritoriki / S. V. Nachionnaja // Vestnik Cheliabinskogo gos. pedagogicheskogo universiteta. — 2009. — № 12. — S. 255–264.
6. *Ostin Dzh.* Slovo kak dejstvie / Dzh. Ostin // Novoe v zarubezhnoj lingvistike. — M. : Progress, 1986. — Vyp. 17 : Teorija rechevykh aktov. — S. 22–103.
7. *Selivanova E. A.* Osnovy lingvisticheskoj teorii teksta i kommunikacii : monograficheskoe ucheb. posobie / E. A. Selivanova. — K. : CUL, «Fitosociocentr», 2002. — 336 s.
8. *Serl' Dzh. R.* Chto takoe rechevoj akt? / Dzh. R. Serl' // Novoe v zarubezhnoj lingvistike. — M. : Progress, 1986. — Vyp. 17 : Teorija rechevykh aktov. — S. 151–170.
9. *Tsui A. B. M.* English Conversations / A. B. M. Tsui. — Oxford : OUP, 1995. — 295 p.
10. Closing argument of Johnnie Cochran (excerpts) [Electronic resource]. — URL : <http://law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/Simpson/cochranclse.html>.
11. Lloyd Long Court Case Transcript (part 7) [Electronic resource]. — URL : <http://home.hiwaya.net/~becraft/LloydLong7.htm>.
12. Sample Closing Arguments Transcripts [Electronic resource]. — URL : http://defensewiki.ibj.org/index.php/Sample_Closing_Arguments_Transcripts.
13. Tom Cryer Trial — Volume 4 — Truth Attack [Electronic resource]. — URL : http://www.truth-attack.com/jml/images/stories/PDF/Cryer_trial_Volume_IV.pdf.
14. United States of America vs. Vernice Kuglin [Electronic resource]. — URL : http://www.constitution.org/tax/us-ic/kuglin/kuglin_transcript_030807_vol_4.txt.
15. *Verschueren J.* The Pragmatic Perspective / J. Verschueren // Handbook of Pragmatics: Manual. — Amsterdam; Philadelphia: J. Benjamins, 1994. — P. 1–20.
16. 1966 Trial Transcripts — Sam Sheppard Case [Electronic resource]. — URL : http://engagedscholarship.csuohio.edu/sheppard_transcripts_1966/5/.

КУКОВСКАЯ Виктория Игоревна,

аспирант кафедры английского языка Черновицкого национального университета имени Ю. Федьковича; ул. Коцюбинского, 2; Черновцы, Украина; e-mail: vita354@rambler.ru; тел.: + 38 099 0025733

АНГЛОЯЗЫЧНАЯ ЗАЩИТЕЛЬНАЯ РЕЧЬ АДВОКАТА СКВОЗЬ ПРИЗМУ ТЕОРИИ РЕЧЕВЫХ АКТОВ

Аннотация. Статья посвящена исследованию прагматических особенностей защитительной речи адвоката и их роли в осуществлении успешного речевого воздействия на суд присяжных. Формально композиция адвокатского выступления освещает последовательность процессуального доказательства, а фактически происходит программирование суда присяжных на принятие положительного для судебного оратора решения. С помощью коммуникативно-прагматического метода выделен ряд высказываний по их интенциональной направленности, а именно информативы (экспликативы, аргументативы, афирмативы), реквестивы, директивы и запрос, а также исследованы их функционирования в различных частях защитительной речи. Используя соответствующий прагматический тип высказывания, защитник на протяжении всей своей речи имплицитно склоняет аудиторию к оправданию подсудимого. В результате исследования установлено, что чаще всего адвокат во всех трёх частях выступления использует афирмативные высказывания, которые вместе с экспликативами во вступлении и основной части подтверждают аргументированный тезис заключительной части о невиновности подсудимого. При этом употребление реквестивов, запросов и директив служит для налаживания и поддержания контакта оратора с судебной аудиторией, что обеспечивает эффективность осуществления речевого воздействия на присяжных.

Ключевые слова: защитительная речь адвоката, речевой акт, экспликативы, афирмативы, аргументативы, реквестивы, запрос.

Victoria I. KUKOVSKA,

Post-graduate student of the English Department of Chernivtsi Yu. Fedkovych National University;
2, Kotsiubynskyi Str.; Chernivtsi, Ukraine;
e-mail: vita354@rambler.ru; tel.: + 38 099 0025733

A CONTEMPORARY ENGLISH DEFENSIVE SPEECH IN THE LIGHT OF SPEECH ACT THEORY

Summary. The article investigates pragmatic features of the barrister's defensive speech and their role in successful implementation of the speech impact on the jury. The author proves that in spite of the composition of a barrister speech formally covering a sequence of procedure evidence, it actually deals with programming the jury on making a positive for the speaker decision. The communicative-and-pragmatic method used in the work permitted to single out a number of utterances in accordance with their speech intention, namely, informatives (explicatives, argumentatives, affirmatives), requestives, directives, and elicitation. Their functioning in different parts of the defense speech has also been studied. By using the appropriate pragmatic type of the utterance within his oratory, the barrister implicitly appeals to the court audience to justify the defendant. We have found out that mostly the barrister uses in all three parts of his speech affirmative statements, which together with explicatives in the introduction and the main part of the speech confirm argumentative thesis about the innocence of the defendant in the final part. At the same time, the use of requestives, elicitations, and directives serve for providing and maintaining contact of the speaker with the judicial audience, ensuring this way efficiency of the speech impact on the jury.

Key words: defensive speech, speech act, explicatives, affirmatives, argumentatives, requestives, elicitation.

Статтю отримано 16.04.2015 р.

УДК 811.161.2'37'367.6:659.1:[316.7+32]

СЛАВІНСЬКА Марина Сергіївна,

аспірантка кафедри української мови Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;
Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 67058, Україна;
e-mail: marina.slavinska@mail.ru; тел.: +38 093 3551432

ВПЛИВОВІ СЕМАНТИЧНІ МАРКЕРИ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ РЕКЛАМИ

Анотація. Статтю присвячено вивченню особливостей впливу ключових слів у текстах соціальної та політичної реклами. Враховується їхня лексико-семантична та морфологічна (частиномовна) специфіка, яка визначає, в цілому, рівень активності впливу аналізованих одиниць на споживачів реклами. Дослідження соціальної реклами сьогодні є надзвичайно актуальним, оскільки соціальна реклама є ефективним інструментом впливу на формування громадської думки. Вивчення соціальної реклами розпочалося в Україні не так давно, тому існує необхідність якнайретельнішого наукового опрацювання цього різновиду реклами з урахуванням оптимізації його впливової потужності. Сугестивною ж віссю рекламного тексту є ключові слова — сенсові доміанти повідомлення, що акумулюють його основну ідею. З'ясування та відповідна прогнозована активація лексико-семантичних особливостей, враховуючи частиномовну належність, ключових слів визначає успішність та дієвість рекламних звернень. У межах цієї статті зіставлено лексико-семантичні особливості ключових слів текстів соціальної та політичної реклами. Таке зіставлення є необхідним, бо політична реклама — це особлива комунікативна система, що пов'язує політичну силу й електорат у період виборів, виступає ефективним інструментом формування суспільної думки, виявляючи потужну сугестогенність. Подальше вивчення ключових слів уможливить ефективне моделювання текстів соціальної реклами, оскільки КС — це семантичне ядро, психоемоційний стрижень будь-якого рекламного повідомлення.

Ключові слова: соціальна реклама, політична реклама, ключові слова, семантика, частини мови, вплив.

Сучасні лінгвісти приділяють значну увагу вивченню впливових аспектів мови (праці Н. Слухай, Т. Ковалевської, І. Черепанової та ін.). Дослідники зазначають, що найяскравіше сугестивна функція мови реалізується в рекламних текстах (розробки І. Гальперіна, О. Сорокіна, Є. Тарасова та ін.). Рекламні тексти скеровані на здійснення впливу на свідомість та підсвідомість реципієнтів, формування як тимчасових смаків, так і фундаментальних потреб суспільства, корекцію поведінки особистості (В. Зірка, Д. Ольшанський, Г. Почепцов, Г. Пушкарьова та ін.). За жанровою специфікою рекламні тексти поділяють на комерційні, політичні, соціальні (В. Музикант, Е. Ноель). Дослідження останнього різновиду сьогодні є надзвичайно актуальним, оскільки соціальна реклама є ефективним інструментом впливу на формування громадської думки (О. Аронсон, В. Бугрим, Е. Волкова, І. Голота, О. Грубін, О. Курбан, С. Селиверстов